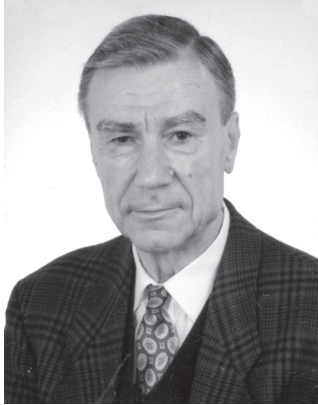

In memoriam dr. sc. Rasim Hurem (15. prosinca 1927.- 9. srpnja 2008.)

Rasim Hurem rođen je u Rogatici u Bosni i Hercegovini. U rodnom mjestu završio je osnovnu školu, a učiteljsku školu u Mostaru. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu diplomirao je povijest 1958., a na istom je fakultetu doktorirao 1970. godine. Od 1959. do umirovljena 1991. radio je na Institutu za istoriju u Sarajevu, gdje je napredovao od znanstvenog asistenta, a 1983. izabran je u najviše zvanje znanstvenog savjetnika. Usavršavao se na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu (1964.) i Institutu za povijest Poljske akademije znanosti u Varšavi (1966.). Kao stipendist UNESCO-a specijalizirao se za suvremenu povijest istočne i jugoistočne Europe

na Sveučilištu u Beču (1974.-1975.).

Tijekom 1980-ih na Institutu za istoriju u Sarajevu vodio je znanstveni projekt «Zatvori i logori u Bosni i Hercegovini 1941.-1945.», a od 1985. godine radio je na znanstvenom projektu «Bosna i Hercegovina 1941.-1945.» Nakon umirovljenja, u razdoblju od studenog 1992. do lipnja 1996., radio je u Ministarstvu obrane Republike Bosne i Hercegovine.

Sabor Republike Hrvatske je u studenom 1991. dr. Hurema imenovao članom Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, a bio je i suradnik na znanstvenom projektu «Ljudski gubitci Hrvatske u Drugom svjetskom ratu» Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu.

Sredinom 1990-ih dr. Hurem iz Sarajeva se preseljava u Hrvatsku, a krajem 1996. izabran je za redovitog profesora na Odsjeku historije i geografije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli.

Znanstveni rad dr. Rasima Hurema bio je uglavnom posvećen različitim aspektima Drugog svjetskog rata u Bosni i Hercegovini, o čemu je objavio više desetaka znanstvenih radova - knjiga, članaka i rasprava - kao i veći broj prikaza, osvrta i drugih manjih radova. Obrađivao je, među ostalim, teme o bosansko-hercegovačkim muslimanima tijekom Drugog svjetskog rata, o djelovanju vlasti NDH u Bosni i Hercegovini, o suradnji vlasti NDH sa četničkim odredima u istočnoj Bosni, kao i o razvoju i djelovanju partizanskog pokreta u Bosni i Hercegovini. Također je pisao i o svome rodnom mjestu Rogatici u Drugom svjetskom ratu. Potpunija bibliografija radova dr. Hurema objavljena je u knjizi dr. Budimira Miličića *Bibliografija izdanja Instituta za istoriju u Sarajevu i radova saradnika Instituta za period 1959-1999. godine* (Sarajevo 2000.).

Hurem je doktorirao 12. svibnja 1970. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu s disertacijom *Pojava krize Narodnooslobodilačkog pokreta u Bosni i Hercegovini krajem 1941. i početkom 1942. godine*. Disertaciju je 1972. objavila sarajevska izdavačka kuća «Svjetlost» pod neznatno izmijenjenim naslovom *Kriza Narod-*

nooslobodilačkog pokreta u Bosni i Hercegovini krajem 1941. i početkom 1942. godine (322 stranice). Huremova disertacija odnosno knjiga bavi se «lijevim skretanjima», odnosno revolucionarnim nasiljem kojeg su krajem 1941. i početkom 1942. primjenjivali jugoslavenski komunisti. Otvorena revolucionarna akcija protiv «klasnog neprijatelja» zapravo je oslabila partizanski pokret u Bosni i Hercegovini i odvela brojne ustanike iz redova partizana na stranu četnika. U istom se djelu Hurem također bavio i mjerama vlasti NDH i njemačke vojske na pacifikaciji ustanka. Huremova knjiga je nakon objavljivanja dobila nagradu «Svjetlosti», ali se ubrzo zatim protiv nje i njezinog autora pokrenula lavina oštrih kritika i napada. Temelj tih kritika nije se nalazio u okvirima historiografske struke, nego u tada važećoj «društveno-političkoj» podobnosti u kojoj nije bilo mjesta za kritičke tonove o «Narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji», koji su trebali biti prikazivani isključivo kao pobjedonosna epopeja. Vrhunac politički motiviranih napada na Huremovu knjigu bila je diskusija održana u sarajevskom Institutu za istoriju u lipnju 1975. godine (diskusija je objavljena u *Prilozima Instituta za istoriju*, godina XI-XII, broj 11-12., Sarajevo 1975-1976., str. 343.-411.).

Puno kasnije na «slučaj» Huremove knjige osvrnuo se dr. sc. Husnija Kamberović u svome radu «Najnoviji pogledi na Drugi svjetski rat u Bosni i Hercegovini» (objavljeno u: *60 godina od završetka Drugog svjetskog rata – kako se sjećati 1945. godine, Zbornik radova*, Sarajevo 2006., str. 25.-35.). Kamberović zaključuje da je napad na Huremovu knjigu svojom oštrinom i političkim kontekstom jasno pokazao kako se u tom vremenu i okruženju moralo gledati na Drugi svjetski rat. Tada važeća politička mjerila bila su važnija od pravila povijesne znanosti.

Iz današnje perspektive mogli bi zaključiti da je u razdoblju socijalističke Jugoslavije o Drugom svjetskom ratu napisano iznimno puno knjiga i radova. To je i razumljivo, jer su «Narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija» bili temelj i legitimacija nove jugoslavenske države pod komunističkom vlašću. No, iz potpuno izmijenjene perspektive nastale raspadom socijalističke Jugoslavije, danas je vidljivo da su brojna od tih djela zastarjela, djelomično ili i potpuno neupotrebljiva, upravo zato jer su pisana u tada važećim ideološkim okvirima. Zato bi brojne teme iz Drugog svjetskog rata trebalo djelomično ili u potpunosti iznova obraditi. Za razliku od toga Huremova knjiga i danas ima nedvojbenu znanstvenu vrijednost i praktičnu upotrebljivost.

Tako bi se moglo reći da je povijest «rehabilitirala» Hurema i njegovu doktorsku disertaciju, odnosno knjigu, a kritike koje su joj bile upućene prije više od tri desetljeća danas su samo slikovit primjer kako se ideologija može grubo miješati u povijesnu znanost.

Dr. Rasim Hurem je nakon duge i teške bolesti umro u Zagrebu, gdje je i sahranjen.

NIKICA BARIĆ